

KRIS

DRUŽINSKI LIST

VSEBINA:

PESMI: Tone Seliškar: *Pomlad. Paradni marš proletarcev*; Ernest Tiran: *Matjaževa vojska*. Rabindranath Tagore — E. T.: *Trije spevi*. Joško Krošelj: *Večerna molitev na sprehodu*. Vida Tauferjeva: *Trmoglava popotnica*. — LEPOSLOVNI DEL: Zvonimir Kosem: *Kata*. J. Suchy: *Ubogljivi slon*. Lazar Lazarevič-Čulkovski: *Narod stotero povrne*. — TELOVADBA: *Telovadno društvo „Sloga“*. *Gimnastika kot vzgojevalno sredstvo*. — SOCIALNI VESTNIK: *Alkohol in korupcija*. — KNJIŽEVNOST. — LISTNICA UREDNIŠTVA. — OB SKLEPU. — POPRAVKI. KAZALO.

LJUBLJANA 1922.

Lastnik in izdajatelj Splošna del. izobraževalna zveza „Svoboda“ za Slovenijo v Ljubljani. — Odgovorni urednik: LOJZE SLANOVEC. Tisk tiskarne J. Blasnik-a nasl. v Ljubljani.

Vsak delavec

ki hoče zdravega in resnično izobražujočega beriva,
si bo kupil „STAROINDIJSKE PRIPOVEDKE“, ki so
izšle v založbi „Kresa“.

Dalje se bo naročil na svoje delavske kulturne
mesečnike: „KRES“, „NAŠI ZAPISKI“
ter jih bo razširjal.

V založbi Slovenske socialne matice sta izšli tudi
dve krasni knjigi: „PRAVLJICE“ Oskarja Wilde-a
in „ŠLEZKE PESMI“ Petra Bezruča.

F. KÖNIG, CELJE

Norimberško galanterijsko, igra-
čarsko, drobnarijsko in pleteno
blago. - Veletrgovina nadebelo
in nadrobno!

Specerijska in kolonijalna trgovina

Alojz Schnideritsch

Maribor, Terezijin dvor, Glavni trg

se vljudno priporoča.

EN GROSS!

DETAIL!

Trgovina z usnjem in vsemi
čevljarскими potrebščinami

Specijaliteta:

Krema

za čevlje!

ERMIN ELLINGER

MARIBOR

Kralja Petra trg št. 9

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je imela koncem leta 1921 čez

K 300.000.000 vlog

Sprejema vloge vsak delavnik

Posoja na zemljišča

in poslopja na Kranjskem proti nizkemu obre-
stovanju in obligatornemu odplačevanju dolga.

A. ŠINKOVIC NASL. K. SOSS

LJUBLJANA, MESTNI TRG ŠTEV. 19

MODNA TRGOVINA

ZA DAME IN GOSPODE.

CENE NIZKE PRIZNANO CENE NIZKE

Železnina FRANC FRANGESCH nasl.

Rupert Jeglitsch, Maribor

Gosposka ulica šte. 11

priporoča slavn. občinstvu svojo veliko zalogo
vsakovrstnega železja, orodja, hišne in
kuhinjske posode.

Kupujte

Cankarjeve razglednice.

Izvod 2 R.

**Čisti dobiček je namenjen
za Cankarjev spomenik.**

LJUDSKA TISKARNA MARIBOR

SODNA ULICA ŠT. 20.

TELEFON INTERURBN ŠTEV. 92.

PRIPOROČA SE V IZVRŠITEV:

KNJIG, BROŠUR, RAČUNSKIH ZAKLJUČKOV, CE-
NIKOV, LEPAKOV, LETAKOV, VABIL, TRGOVSKIH
RAČUNOV RAZPREDELNIC, PISEM, ZAVITKOV,
OSMRNIC, POSETNIC ITD., ITD.

ŠPECIALITETA: DVO IN VEČBARVNI TISK.

A. & E. Skaberné

veletrgovina z manufakturnim blagom
in s pleteninami.

Ljubljana, Mestni trg 10.

Oglašujte v „Kresu“!

Vsakovrstne obleke kemično čisti
in barva v vseh niansah tovarna

JOS. REICH, LJUBLJANA

Sprejemališče:

Šelenburgova ulica št. 4.

Podružnice:

Maribor, Zagreb, Kočevje, Novo mesto.

Novo!

Novo!

L. N. Tolstoj — J. Vidmar:

„SPOVED“

(Uvod v „Mojo vero“.

Naroča se pri umetniški založbi »TREH
LABODOV« v Ljubljani, Pred škofijo 19/II.

||||| Kruh in pecivo vseh vrst je najboljšje iz |||||

Prve ljubljanske delavske pekarnje

registrovane zadruge z omejeno zavezo

Dobi se po vseh konsumih in trgovinah, kjer vise table zadruge. — Pristopite kot član k zadrugi,
da se čimpreje poveča! Delež stane samo 100 K. — Prijave sprejemajo vse prodajalne
Konsumnega društva.

se nahajata

v Ljubljani, Židovska ulica šte. 1., I. nadstropje.

»Kres« izhaja v zvezkih mesečno ter stane celoletno 50 Din, polletno 25 Din, četrletno 12·50 Din. Za dijake znaša celoletno 40 Din, polletno 20 Din. Za člane „Svobode“ celoletno 30 Din, polletno 15 Din. Za inozemstvo celoletno 65 Din. Za Ameriko celoletno 1 dolar. — Reklamacije so poštnine proste!

VSE NAROČNIKE

opozarjamo, da imamo v zalogi originalne polplatnene platnice. Vsak kdor jih naroči in pošlje v naprej znesek Din 20—, mu jih pošljemo poštnine prosto. Naročila brez predhodne vpošiljatve denarja izvršimo le proti povzetju, Radi majhne zaloge naj vsakdo naroči platnice takoj.

Staroindijske basni, bajke in pravljice,

prva knjiga,

prirejene po našem sotrudniku J. Suchyju, ki „Kresovim“ bralcem po svoji izklesani lepoti in miselni globini tako ugajajo, so že izšle.

Knjiga je opremljena s številnimi krasnimi slikami češkega slikarja F. Plachega, in je zelo lepo darilo za otroke.

Cena izvodu je 32 K, z boljšim omotom 36 K. Naročniki „Kresa“ ga dobe za 28 K, naročniki „Kresa“, ki so obenem tudi člani „Svobode“ pa za 24 K.

Naročila sprejema na knjigo tudi uprava „Kresa“ v Ljubljani, Židovska ulica I. I. nadstr.

Cenjenim naročnikom!

Pošljite naročnino za drugi letnik „KRESA“. Ker so sedaj glavne težkoče odstranjene, zagotavljamo vsem, da bo drugi letnik izhajal redno.

Celoletna naročnina znaša	Din 50—
Za dijake	„ 40—
Za člane „Svobode“	„ 30—
Za inozemstvo	„ 65—
Za Ameriko	Dol. 1—

Pošljite denar takoj po priloženi poštni nakaznici.

TONE SELIŠKAR:

POMLAD.

Jaz ne vidim zvončkov belih,
jaz ne vonjam temnih vijolic.

Žalosten se krivim v pomladnem solncu
in obračam zemljo kakor poslikano žogo
med svojimi prsti.

Bratomorilne vojske se zbirajo na širnih
poljanah in snažijo puške —

o, ali ni vsaka vojska bratomorilna?

Množice se valjajo po travnikih in pulijo
travo — na kruhu pa sede pošasti
in kvartajo za ljudstvo —

o, ali niste kakor Kajni, ki ubijate svoje brate?

Nepregledne trume se vzpenjajo k Pravici,
ki je z mitraljezami obdana kakor z neprodinim
trnjem zakleta Trnjulčica —

o, ali ni junaka, ki bi presekal to
trnje bodeče?

Jaz ne vidim zvončkov belih,
jaz ne vonjam temnih vijolic —
jaz vidim samo zemljo, počečkano
s krvavimi lisami.

PARADNI MARŠ PROLETARCEV.

Iz zbirke „Trbovlje“.

Gredo. Črne so široke ceste sklonjenih glav,
ki valove v klecajočem tempu prečudne muzike
otroških glasov,
spremljanih s kletvami in pijanimi kriki,
mimo visokega prestola, sredi nekje na zemlji.

Iz krvi in mozga teh sklonjenih glav je zgrajen ta prestol,
sredi nekje na zemlji — na njem pa sedi pošast,
ogromna in silna — iz zlata in srebra.

Sklonjene glave valove mimo prestola — in glej:
kri in mozeg polagajo v naročje pošasti,
ki jim meče drobtine srebra in zlata v odprte dlani.

Od prestola gredo. Črne so ceste še bolj sklonjenih glav — in glej:
ob cesti omahujejo umirajoče lise, ki so zadnjo kapljo
krvi in mozga položile pred grozovito pošast.

Sklonjene glave valove v klecajočem tempu
prečudne muzike otroških glasov,
spremljanih s kletvami, s pijanimi kriki
in preklinjajočimi stoki umirajočih lis.

KATA.

I.

Na njivi so poželi ajdo. Ko je bil voz naložen, je pobral Matija bič in pognal. Levi vranec, ki ni korakal s svojim desnim tovarišem, je dobil parkrat z besedo, ko pa to nič ni zaleglo, tudi z bičem opomin, da je stopil hitreje. Vegasti klanec bi bil visoki voz kmalu prevrnil po bregu navzdol, toda oče, ki je bil še krepak v rokah in v životu, se je uprl s hrbtom ob voz in tiščal tako stanovitno, da niti opazil ni, kdaj je bilo klanca konec. Konja sta veselo zaprhala po zeleni ravnici proti kozolcu. Matija pa je vprašal:

„Oče, kdo pa je tista maskara tam?“

„Kaj si rekel?“

„Tja na cesto poglejte!“

Šla je po cesti, visoka, z nekoliko nagnjeno glavo, v roki pompadurko,¹ kakor jih nosijo mestne gospodične. Popoldansko solnce je svetilo na čudno pisano obleko in na široki rumeni, nekoliko že zvehani slamniki.

Matija se je posmejal.

„Zdaj, ko je že hladno in bo kmalu potrkala zima, pa nosi še slamniki!“

Oče, gluhi na desno uho, je pohitel za sinom.

„Kaj si rekel?“

„Saj jo vidite,“ se je obrnil Matija, stisnil bič pod pazduho, pa ga zopet izvlekel. „Hi-i, ti leva mrha! Ali boš stopila ali ne?“

Oče se je zagledal proti cesti.

„Tako gosposke ženske pa še ni bilo v naši vasi,“ je presodil naposled, potegnil iz žepa svoj velikanski rdeče pikasti robec, se useknil in kihnil vanj, da sta dvignila obadva konja preplašeno ušesa pokonci.

„Ampak ta je prišla gotovo iz Afrike,“ je pripomnil Matija smehljaje, tudi sam obrnjen proti cesti.

„Kaj si rekel, Matija?“

„Da Afrika kima v našo vas. Saj niste tako gluhi, oče.“

„Na desno uho sem — kaj boš ti to meni pravil! Tisto pa tudi vem, kje je Afrika. Tam čez tistile hrib, naravnost mimo Nacetovega skednja.“

In starec je pokazal z roko.

„Ravno nasprotno je,“ je odkimal Matija in švignil z bičem po levem vrancu. „Tam je sever, za Nacetovim skednjem, tam je pa jug in Afrika!“

„Pa naj bo po tvojem, Matija,“ se je udal oče, vtikaje robec nazaj v žep. In je pristavil: „Saj vi mladi tako vse veste — kaj bi vam kdo ugovarjal!“

Matija, ki je že neštetokrat brez uspeha dokazoval očetu, da je zemlja okrogla in ne ploščata, se je vnovič ozrl na cesto.

¹ Torbica.

„Počasi pa tudi hodi tako, da bi jo še polž dohitel. Le kaj išče ta stvar tukaj, to sem radoveden.“

Obadva sta gledala.

„Protima gre, na stezo je stopila!“ se je oče skoraj prestrašil.

Tudi Matija se je nemirno zganil.

„Glej ga spaka — saj res! Počasi jo seka, pa jo bo že prisekala, kamor je namenjena. Pa menda ne, da bi —“

Glas je zamrl Matijcu na ustnih in lica so mu prebledela.

„Kaj si rekel?“

Prav do njegovih košatih brk je pristavil oče uho.

Matija pa je še vedno bistro gledal proti cesti, potem pa naenkrat z vso silo lopnil z bičem po bleščečih konjskih stegnih, da sta vranca skokoma shrumela z visokim vozom pod kozolec.

„Beživa, oče! Ona je ... Kata ... naša Kata ...“

II.

Ženska v pisani obleki z rumenim, zvehanim slamniki je prišla pod kozolec, ko je oče snopje že obešal in je Matija, široko razkoračen, stal sredi voza z dolgim podajajem v roki.

„Dober dan.“

Stopila je k vozu in iztegnila desnico v pozdrav, pa ne oče ne sin se nista ozrla nanjo.

„Kmalu bo že večer, če dober, pa ne vem,“ je zagodel Matija kakor sam zase, nataknil na podajaj težak snop in ga podal očetu, da ga obesi v kozolec. In ne da bi se obrnil, je mrmraje nadaljeval: „Odkod pa si prilezla vendar, duša izgubljena?“

Ženska je zastokala.

„Lepo pa ne govoriš, Matija. Tako me pozdravljate? Vsaj obrni se, Matičko, in roko mi podaj!“

Matija se je obrnil z bliskajočimi očmi in razjedenim smehljajem, potiskajoč skozi široko pest podajaj z ostrino naprej proti iztegnjeni ženski roki.

„Tukaj moja roka, Kata! Nekoliko ostrja je, pa še premalo.“

In nasadil je na podajaj zopet snop.

„Ali je mogoče kaj takšnega?“ je zaječalo pod slamniki in pisana obleka z opršenimi žoltimi čevljički je počenila na klado kraj kozolca. „Mogoče, da brat tako sprejema sestro? Matičko!“

Matija je pljunil na tla.

„Ne bo ti pomagalo nič, Kata, pa če zaliješ, Matička, vsega z medom. Poznamo mi takšen med! Kdo te je klical? Brat ne, ker jaz nisem več tvoj brat — ker v naši hiši za vlačuge ni prostora ...“

Zvehani slamniki se je nagnil do pisane obleke, izpod katere sta molela samo konca žoltih čevljičkov.

Pod kozolcem pa se je razlegel tako presunljiv, do dna duše vrtajoč stok, da se je zganil visoko v kozolcu oče sam in mu je padel iz roke snop.

„Ne, Matija, to je pa preveč!“

Matija je trdo zasadil podajal v snop na tleh.

„Kar zagovarjajte jo, oče! Le jo!“

Oče je zakašljaj in ko se je izpljunil, je poklical:

„Kata.“

Slamnik se ni odmaknil od obleke.

„Kata, no — ali slišiš?“ se je prestopil na snopovju na vozu še Matija. „Oče te kličejo — oglasi se jim vendar.“

Kata je dvignila glavo. Njena izsušena lica so bila še mokra od solz.

„Zakaj pa nam nisi nikoli nič pisala? In to povej, kod si se toliko časa potikala po svetu. Deset let bo že, če se ne motim, kajne, Matija?“

„Bo tako nekako, bo,“ se je oglašil Matija, potem pa nezaupno pogledal sestro. „Saj si bila v Trstu, ali ne? Sosedova Malči nam je nekoč pravila, da te je videla tamkaj.“

Kata si je brisala objokane oči.

„Kaj Trst! Bila sem še dalje, bila sem v Afriki, v Aleksandriji.“

Nje glas je podrhteval kakor grešniku, ki se mu težki grehi neradi trgajo z jezika pred mračno spovednico.

„Včasih si bila okrogla in debela, Kata, zdaj ti pa obleka kar visi z ramen kakor cumje, ki jih je razobesila tamle za kozolcem dekla. Dobro se ti ni moglo goditi po svetu.“

Kata je vstala.

„Ali sem zašla med gade? Kako znate pikati! Prav dobro mi je bilo, povsod.“

„Zato pa si zelena v obraz kakor kuščar,“ jo je ogledoval Matija. „Pa da more človek kako stvar tako pogoditi! Prej, oče, sem se šalil, ko sem govoril o Afriki — na, zdaj jo pa imate Afriko tukaj pod kozolcem in ne za Nacetovim skednjem. Slišiš, Kata, če se ti je go-dilo dobro po svetu, kakor se hvališ, zakaj pa si prišla domov?“

Kata je zaječala.

„Ljudje božji, kristjani! Še domov da bi človek ne smel! Berača, tujca, ki pride kdoveodi odkod, čaka v veži polna skleda in v hlevu slama za posteljo, nihče ga ne bo izpraševal, zakaj je prišel — meni, sestri, pa: Zakaj si prišla domov? Vsaj to mi povej, kje so mati, Matija.“

„Na njivi žanjejo. Ampak bolje bo Kata, da se jim skriješ spred oči. To bo pa zopet tarnanja in jokanja ves večer in vso noč!“

„Ne zaradi tebe, Matija, zaradi nje sem prišla. Mati imajo srce, ti ga nimaš!“

Matija je prsknil.

„Imeli so zate srce, Kata, bolj kakor za nas vse druge — zdaj ga nima več.“

Voz je bil prazen, Matija je skočil na tla, oče je zlezal s kozolca.

„Midva greva zdaj na njivo — ti pa ostani tukaj, Kata! Vsaj do večera se ne prikaži materi pred oči, samo če jih imaš še količkaj rada!“

„Matičko —“

„Pa jo pusti, Matija, naj gre, kamor jo žene srce,“ je prikašljaj do sina oče. „Trmasta je bila vedno, pa ji trme tudi v Afriki niso izbili iz glave.“

Kata si je zakrila oči.

„Oče —“

Starec je mrko pokašljeval okrog voza.

„Zdaj ne več, punčka moja.“

Matija je stopil pred voz in prijel za ožje.

„Samotež potegnem voziček na njivo. Vi, oče, boste pa malko držali zadaj, da me ne bo preveč potiskalo po klanču navzdol. Hi-i, konjiček!“

In vlekel je voz izpod kozolca.

Na njivi je izpustil Matija ožje iz rok in se sklonil k materi.

„Mati, na obisk se pripravite.“

Mati, napol v ajdi skrita, je dvignila glavo in srp in se začudeno ozrla. Na vzboklini do polovice požete njive se je lesketal v solncu zvehani rumeni slamnik, pod slamnikom ohlapna, pisana obleka. Kata je zapazila mater, mahala ji z roko in pospešila počasno cincajoče korake.

„Bog se ti mene usmili! To je ona — Kata...“

Materi se je izmuznil iz podrhtevajoče roke srp, sedla se je na njivo in glava ji je omahnila na prsi.

„Bog, ti meni pomagaj!“

Solze, debele kakor jagode, so se ji usule iz za žuljavih prstov in polzele po zmečkanem krilu — čez vso njivo pa se je razlilo ihtenje.

Kakor po žgočih žebljih se je približala Kata materi.

„Mati!“

Mati ni dvignila oči in je ihtela dalje.

„Jaz sem, mati — Kata — vaša Katica.“

Kup zrušene bridkosti, do katere ne seže nobena beseda.

„Vsaj roko mi podajte, mati, vsaj lepo me poglejte.“

Srce, zastrupljeno z žalostjo, je slišalo proseča usta, hotelo je odgovoriti, pa ni moglo.

„Z jokom me pozdravljate, mati? Res nimate zame drugačnega pozdrava?“

Hčerina roka se je spustila starki na ramo in trkala na materino srce. Srce se ni odprlo — ključ zaklenjenih vrat je imela v rokah žalost.

„Torej niti prijazne besede nimate zame? Zbogom, mati! Zaradi vas sem prišla, zaradi vas odhajam. Zbogom vsi skupaj! Nikoli več se ne bomo videli.“

Kata se je obrnila. Za napeto vzboklino je utonila pisana obleka, se je skril zvehani slamnik. Tenkih nog se je opletalo materino ihtenje, pljuskajoče po vsej njivi. Kakor po gorki, zastrupljeni krvi so gazili žolti čevljički.

III.

Kata je šla naravnost proti vasi. Ko je stopila sredi vasi v krčmo, so se sence po dolini raztegnile, v jablanah je zašumel veter in solnce se je umaknilo iznad hriba plazéči se noči.

„Žganja!“

Široka in tolsta krčmarica se je dvignila z majhnega stolčka ob oknu, kjer je gledala na pratiko. Smehlja se je ozrla na gosposko žensko, potem pa je stopila k omari in natočila. Postavila je na mizo pred žensko čašico in hotela nazaj na stolček k svoji pratiki, toda Kata jo je ulovila za polno roko.

„Saj si to vendar ti, Olga! Kako si se zredila — saj se komaj giblješ, ti poskočna srnica nekdanja! Ali me nič ne poznaš, Olga?“

Krčmarica je izmaknila svojo roko, položila si jo na prsi in odprla oči nastežaj.

„Kata! Kaj si res ti? Glas se mi je zdel takoj od začetka nekako znan. Ampak kje je splahnela tvoja debelost, Katica?“

Kata je nagnila čašico in jo izpila v enem dušku.

„Ali te kaj močno ščegeta radovednost? Pa mi naliž še enega, Olga.“

Krčmarica se je zasukala in svetla gola laketa je točila.

„Kako te je škoda, Olgica, da čepiš doma za pečjo,“ je strmelala za njenimi oblimi rameni Kata. „V svet bi šla, Olga, da bi kaj videla, da bi živela.“

„In se vrnila nekoč kakor ti, Kata, bolj okostenjaku kot pa živemu človeku podobna!“ je potisnila pred njo Olga nalito čašico.

Kata se je zasmejala.

„Drugače si se mi včasih laskala, Olga! Pa če sem pljuvalnik vsemu svetu, lahko tudi ti brez vse skrbi pljuješ vame. Imaš cigarete, Olga?“

„Ti kadiš, Kata?“

„V Aleksandriji bi me morala videti, dušica moja! Od jutra do večera s cigareto v ustih.“

„V Aleksandriji si bila, Kata? Pa so pravili, da živiš v Trstu.“

„Kjer je boljša paša, tja silijo ovce.“

„In z ovčami jagnjeta, ha-ha.“

Noč se je prihuljeno stisnila k oknom, vrata so se potihoma odprla in Olgi je zakrilo dvoje lopatastih dlani oči.

„Nande!“

„Zdaj si se pa zmotila, ti lepi moj medeni srček!“ se je posmejala Olgi za hrbtom in dlani so se umaknile. „Jaz sem — Luka! Malo slivovke mi boš natočila.“

Olga se je dvignila izza mize.

„Počakaj, da napravim prej luč in zagrnem okna!“

„Pijem in objamem te tudi v temi lahko, Olgica.“

In Olge se je oklenila široka roka.

„Čmok sitni — ali misliš, da sva sama? Tu sedi raje k svoji nevesti, da ti pove kaj o Afriki, jaz bom pa prižgala luč.“

Krčmarica se je otresla Lukine roke in hitela prižigati svetiljko, iz razlivajoče se svetlobe pa je zrastle pred Kato krepka moška postava z rdečimi lici in živahnimi očmi, pred Luko pa je zaigral izpod rumenega slamnika tisti njemu dobro znani smehlaj lic in oči, smehlaj, nekoč bleščeč in sladek, sedaj zatemnel in popačen, a v bistvu vendar isti kakor nekdanj pred desetimi leti.

„Katica!“

Kata si je zapalila cigareto.

„Hej, ljubček moj, kaj me gledaš tako začudeno? Dolgo se nisva videla — oglejva se danes tem bolje. Nezvest si mi postal, videla sem, pa vseeno prisedi in pij.“

„Kaj tebi? Nezvest svoj ženi!“ se je obrnila Olga s smejočimi očmi, zagrinjajoč okna in prsi so ji zakipele. „Kje je pa Nande nocoj, da ga še zdaj ni, Luka?“

Luka je požugal krčmarici s prstom:

„Ali ti je bolj obtičal v srcu kot jaz? Zdaj sem pa jezen nate, Olgica, nikoli več te ne bom lepo pogledal.“

Vstal je, se po prstih splazil krčmarici za hrbet, jo objel z obema rokama okrog vratu in nagnil njeno glavo k svojemu obrazu.

„Samo enkrat bi te še rad ugriznil v tvojo medeno potičko, Olga!“

In pritisnil je svoje ustne na njena lica.

„Copatnik, ali se mi pobereš takoj!“ se mu je iztrgala iz rok in hitela k mizi. „Takšni so moški, Kata! Doma ima ženo, pa še lazi za meno. Meni ni treba iskati fantov po svetu, še manj pa v Afriki.“

Luka je prisedel in se oprl s komolcema ob mizo.

„V Afriki da je bila? Kaj pa si iskala tam, Kata?“

Kata je puhnila dim iz ust, vrteč cigareto med prsti.

„Ti še izprašuješ? O tebi sem sanjala, Lukec moj, ti ljubček moj prvi, sladki, zvesti. Na, pij!“

Ponudila mu je svojo čašico in Luka je pil.

„Še natoči, Olga, še naliž strupa!“ je dala prazno čašico krčmarici, s sovražnim pogledom zagrizena v Lukin zdravi, jasni obraz. „Da, pila bova, Lukec, pila vso noč do zore. Daj strupa, Olga — kaj se tako počasi gineš kakor pitana gos! Pa kako je to, da je nocoj krčma tako prazna? Kje so moji drugi ljubčki, Peter, Ivan, Tomaž, Jernej? Včasih smo se vrteli in plesali, da so se stresala okna, da so pokala tla in strop — ali še pomniš, Luka, ti moj prvi zapeljivček, golobček moj? Nocoj bomo pili — za vsakega, kdor pride, plačam jaz, ker vsak je moj ljubček. Tukaj moja denarnica — denarja kakor toče.“

Vrgla je nabasano denarnico na mizo, da so se posvetile oči obema, Luki in Olgi, in si je nažgala novo cigareto.

„Tudi ti kadiš, Luka? Še cigaret, Olga, za mojega ljubčka cigaret!“

Žganje jo je omamilo in jezik se ji je pričel zapletati.

„Postarala si se, Kata,“ je umikal Luka svoj pogled pred njenimi žgočimi očmi in roka mu je zašla za Olgino blestečo laket.

Kati se je pozibal slamnik na glavi.

„In ti, lepi moj prešuštnik, ti si se pomladil, kakor vidim. Zakaj umikaš oči pred menoj? Nimaš mirne vesti? Udari ga po roki, Olga, pičil te bo, strup ima v pesti. Ej, ljubček moj, včasih se pa nisi umikal pred menoj. Kamorkoli sem se obrnila, kamorkoli sem stopila — povsod tvoje oči, tvoj smeh, tvoje roke. Ti si bil prvi, ki mi je nalil strupa v srce, za teboj so bili drugi, vsak s svojo zvrhano mero, potem mi je nalival svet, o, temeljito nalival, da je srce sedaj do vrha polno in da pljuska in brizga strup iz njega na vse strani. Zakaj se mi smejita, otroka? Nisem pijana, nikar ne misli tega, Luka, govorim trezno, pa če pijem vso noč.“

Luka se je dvigal izza mize, z upognjenim hrbtom in drhtečimi ustnicami.

„Kača! Zakaj si prišla semkaj pikat? V Afriki bi bila ostala.“

„Nikamor ne pojdeš — tu sedi in pij, še plesala bo nocoj ta kača s teboj, Luka!“ ga je posadila nazaj na sedež njena koščena roka, še bolj njene oči. „Ostala bi bila v Afriki, da se mojemu srcu ne bi bilo zahotelo po svetlobi, kakor se objokanemu, zavrženemu otroku za hoče po prijazni besedi, po odvezi materinega pogleda. Res, bolje bi bilo, da bi bila ostala tamkaj! Prišla sem domov, pa odveze ni. Ne brat ne oče ne mati — nihče mi ni podaril prijazne besede — srce je ostalo brez svetlobe, brez odveze. Zdaj je vsega konec! Toči, Olga, pijmo, trči z menoj, Luka, ti me boš odvezal nocoj, ti plesal z menoj vso noč, užival mojo ljubezen vso noč!“

Za okni se je razleglo vriskanje.

Olga se je zganila in planila pokonci. Vrata so se zamajala in v krčmo je privrskala gruča veselih fantov. „Nande!“

Visok fant s košatimi brki je odložil harmoniko na klop k peči, objel krčmarico in se zavrtel ž njo po prostorni sobi.

„Vina na mizo, Olga, vina in žganja, kolikor ga imaš!“ je poskočila Kata, slamnik se je zibal in koščena iztegnjena roka s cigareto med prsti je krožila kakor črna dolga perotnica nad mizo. „Semkaj k meni, fantje moji, ljubčki sladki, Peter, Ivan, Tomaž, Jernej — saj me še poznate, Katice, svojo lepo Katice? Pili bomo, vse plačam jaz, pili in plesali vso noč!“

Debela denarnica, kakor kopica greha, se je zasmejala z mize žejnim očem, fantje so hrumeli, sedali, vstajali, vriskali, ukali.

„Kata! Kata!“

„Vina! Vina!“

„Žganja!“

„Zaplešimo!“

„Zaigraj, Nande!“

„Pijmo! Na zdravje, Kata!“

„Bog te živi, Ivan!“

„Trči z menoj, Kata!“

„S teboj, Peter!“

„Cigarete, Olga!“

„Meni viržinko, gos!“

Kata je vstala, vstala je miza, steklenice in kozarci na mizi, za mizo fantje, za fanti stoli, soba se je razmaknila, okna so zletela v daljavo, strop se je dvignil v nebo, od nekod je zaigrala harmonika, posmejali so se Nandetovi košati brki, posvetila se Olgina polna lica, potresle se Lukine odmikajoče roke — sredi sobe pa je zaplesalo srce, okrvavljeno čezinčez, visoko do stropa, se razklalo na dvoje in še razklano vriskalo v mlaki, da so se oči vseh kakor učarane zastrmele v vihrajoči rumeni slamnik, v iztegnjeno koščeno roko.

„Ta noč je moja noč, fantje moji, ženini moji nekdanji, noč slovesa zame. Komaj sem prišla, se moram že poslavljati. Zato pa mi zapojte za slovo, zavriskajte, zaukajte. Pijmo, zaplešimo — daj mi roko, Luka, zadnjikrat plešeš s Kato, svojo lepo nevesto, zadnjikrat ji piješ iz srca!“

IV.

Opolnoči je stopila Kata iz krčme in prišla po ozki, z mesečino razsvetljeni cesti na nizek holm. Kjer je šepetala z nočjo samotna jablan, se je zleknila na trato in se zagledala podse v dolino, na tiho, med valovitimi griči v mesečini blestečo, v daljavo plazečo se reko.

Dolina ni spala. Srebrni trakovi so plapolali nad njo, nad njivami in travniki, plapolali nad belimi kmet-skimi hišami, nad sivimi skednji in visokimi kozolci. Pomlad. Dolina kipi, v široko vas zgnetene hiše vriskajo, zvončki po zelenih bregovih zvončkljajo mlademu, vselemu solncu. Tam, za tisto napeto vzboklino njive, se belijo cvetoči vrhovi črešenj, zadaj za črešnjami trosi po zraku gorak pomladanski vetrič rožnate cvetove jablan, med jablanami, iz široko odprtega okna izza drevja pomežikavaajoče hiše pa se smejo Matičkove žive oči, same ne vedo, komu bolj, ali cvetočim jablanam in črešnjam pod hišo ali žgolečim svetlim liščkom, utrinjajočim se med zelenim vejevjem, ali toplemu solncu ali porednostim nagajive Katice, ki ga tolče z abecednikom zadaj po glavi.

Pomlad, mladost!

Po travniku skaklja zlatolasa deklica; pa ni sama. Solnce je ž njo, s solncem se pogovarja. Solnce ji svira, solnce ji razkazuje pisane cvetke med visoko travo, solnce ji odpira zlate gradove sredi šumečih gozdov, da vidi zaklete princezinje, kopajoče se v jutranji zarji, bleščeče črne konjiče, na njih kraljiče z demantnimi kronami, solnce ji vlačí iz reke povodne vile in zlate ribice s ključi do podvodnega kraljestva vil. Joj, rožica, kako si lepa! Lepša nisi od Katice. Škrjančki nad njivami, kako lepo poje! Lepše kakor vi, škrjančki, žvrgoli Ka-

tica. Reka v daljavi, kako svetli so tvoji valovi! Svetlejši od tvojih valov, reka, so Katičini lasje.

Teci, reka, teci!

„Hribci ponižujte se,
dolinice, povišujte se,
da se bo storilo to ravno polje,
da bom videla, kod — fantič moj gre.“

Po beli cesti skozi vas, pod visokimi topoli, stopa zlatolaso, kipeče deklè. Njene oči netijo iskre, njen smehljaj užiga ogenj, njeni pozdravi palijo kresove. Po vsej dolini gori že kresovi, rdeči in plamteči, po holmih se bliskajo in po hribih, po ravnica in bregovih se vali njihov žar.

„Oblački, razkropite se,
meglice, razpršite se,
da se bodo videle te ravne ceste,
da bom videla, kod fantič moj gre.“

Do reke sega pesem. Pesem ljubezni. Pesem hrepenenja. Kam, reka, kam tvoji valovi? Blesteča je tukaj penenja. Kam, reka, kam tvoji valovi? Bleščeča je tukaj pomlad — še bolj bleščeča mora biti tam daleč. Vriskajoča je tukaj mladost — še bolj vriskajoča mora biti tam daleč. Tam daleč solnce vse lepše sije, rože vse slajše dehtè.

Teci, reka, teci!

Kata se je dvignila in šla s holma po bregu navzdol, preko požetih njiv in širokih, od mesečine posrebrenih travnikov, mimo sanjajočega drevja in sanjajočih belih hiš.

V.

Kam je šla, kam je izginila? Ali je kdo videl pisano obleko in majhne žolte čevljičke, ali je kdo srečal zehani slamnik?

Čez nekaj dni so jo potegnili čolnarji iz reke.

ERNEST TIRAN:

MATJAŽEVA VOJSKA.

Kot da vojniki
kralja Matjaža
gredo na pohod,
pa so dvignili sulice svoje:
kakor čez noč vsepovsod
iz zemlje so vzrasli hmeljniki.

— — — — —
Haha!
Škoda, da res ni kralja Matjaža!
Prišla jesen je, hmeljnike so zopet
v kope zložili,
iz hmelja pa pivo zvarili.

In naši možje
— tem našim možem spomenik! —
bodo v beli Ljubljani
brisali čaše z dlanmi
in pihali pene in gledali mero
in gladili brade in pili.
— Ah, te častitljive brade,
ki v rodoljubju so sive postale...
Oni vedo to in pijejo čašo za čašo.
Kot, da jih vidim od tu:
Še zdaj se prepirali bodo
za narodov blagor.
In ko si vržejo moško besedo

v brke in brade — ha ha! — da veste! —
skoro stepo se
za narodov blagor.

Čujete?! Oni — ti naši možje!
Kje je rešitev?
Zgubljeni! Gorje!

— — — — —
„Bratje, nikarte za rod nehvaležni,
ki ne posluša več svojih očetov!“

— — — — —
Bog, Ti, ki ljubiš Slovence, zahvaljen.
Niso še slišali formule cele,
že so omirili se v starem edinstvu,
segli si v brade in brisali čaše
in gledali mero in pihali pene
in bodo spet pili.
Lepim spominom na zdravje
in časom aktivnim.

Oh, rodoljubje, oh, ti spomini!
Oni pri čašah so se jim vdali...

Da so pri tem zadremali,
ti, kralj Matjaž, jim ne zameri.
Saj jih poznaš...

UBOGLJIVI SLON.

Staroindijska pripovedka.

Ko je Mojster¹ na svojem prvem potovanju dospel v Kapilapuro², je pregovoril svojega najmlajšega brata, princa Nando, da se posveti puščavništvu. Ko sta stopila iz palače, ju je zagledala Nandova žena Janapadakaljani, ki je ravno zrla skozi okno. Klicala je za Nando: „Vrni se skoraj, dragi mož!“

Teh besedi Nanda ni mogel pozabiti in polastilo se ga je hrepenenje, da je postal ves otožen in žalosten. Lice mu je čimdalje bolj bledelo in po vsem telesu so se mu nabrekli žile.

Ko je to izpremembo zapazil Mojster, je dolgo premišljal, kako bi mogel svojega brata napraviti za Arahata³. Stopil je v ulico kjer je bival Nanda, sedel na odkazani mu prostor ter vprašal brata: „Ali si srečen v tem stanu, Nanda?“ — „Nisem srečen, častitljivi, ker mi srce preveč visi na Janapadakaljani.“ — „Ali si že katerikrat potoval po Himalayu, Nanda?“ — „Še nikdar, častiti.“ — „Tedaj pojdiva enkrat tja.“ — „Nimam one čudežne moči, častiti, da bi mogel priti tja.“ — „Jaz te bom tja popeljal, Nanda,“ je odvrnil Mojster, prijel učenca za roko ter se vzdignil ž njim v višino. Medpotoma mu je pokazal pogorišče na polju in opico, ki je sedela na obžgani veji. Opica ni imela ne nosa ne repa več, njena dlaka je bila obžgana, bila jo je le še s krvjo zamazana koža. „Ali jo vidiš, Nanda?“ — „Vidim, častiti.“ — „Dobro si jo zapomni.“ — Nato mu je razkazal šestdeset milj dolgo ravnino Manosila, sedem velikih jezerov, jezero Anotatta, pet velikih rek in himalaysko pogorje, ki so ga krasile zlate, srebrne in demantne gore, da se je zrcalilo v tisočernem krasu. — „Ali si že videl nebo 33 bogov⁴, Nanda?“ ga je vprašal Mojster. — „Nisem ga še videl, častitljivi.“ — „Tedaj pridi, Nanda, jaz ti ga pokazem.“ — In odvedel ga je tja ter sedel na kamenit, z belo volneno preprogo pokriti sedež. Približal se mu je kralj bogov Sakka v spremstvu vseh bogov obeh božjih svetov, pozdravil Mojstra ter sedel tik njega. Tudi 25 milijonov Sakkinih služkinj in 500 božjih deklic z golobjimi nogami je prihitelo, spoštljivo pozdravilo Mojstra ter posedlo ob njiju straneh. — Mojster pa je povzročil, da je Nanda te božje deklice zrl s čimdalje bolj naraščajočo strastjo. „Ali vidiš, Nanda, golobjenožne božje deklice?“ — „Vidim jih, častitljivi.“ — „Kdo je tedaj lepši, te ali Janapadakaljani?“ — „Častitljivi, Janapadakaljani je k tem v istem razmerju, kakor ona ožgana opica k Janapadakaljani.“ — „In kaj hočeš tedaj storiti, Nanda?“

— „Kaj naj storim, častitljivi, da dosežem te božje deklice?“ — „Kot puščavnik moraš živeti.“ — „Če mi to jamčiš, častitljivi, postanem puščavnik.“ — „Naj bo, jamčim.“ — Nanda ni mogel več vztrajati v nebesih ter je del Mojstru: „Ne izgubiva več časa, častitljivi! Pojdiva! Postanem puščavnik!“

Mojster se je ž njim povrnil v Jetavano⁵ in Nanda je postal puščavnik. Buddha pa je vsem predstaviteljem svojega nauka razodel, da je svojemu najmlajšemu bratu Nandu v nebesih 33 bogov moral jamčiti, da bo postal deležen božjih devic. Načelnik Sariputta je stopil k Nandu ter rekel: „Ali je res, kakor pravijo, da si spričo zbranih bogov obljubil živeti puščavniško, če ti Mojster jamči, da boš deležen božjih devic? In če je to res, ali ne živiš kot puščavnik tukaj ravno raditega, da se vzdržiš ženstva in naslad? Če pa radi ženske živiš puščavniško življenje, kateri razlogček je potem med teboj in delavcem, ki dela za plačo?“

Tako je Sariputta v Nandu zbudil čut sramu in uničil njegovo strast. „Oh, storil sem nekaj, kar ni prav,“ je vzdihoval Nanda ter odsihdob strnil vse svoje moči na to, da postane Arahata. Stopil je k Mojstru ter dejal: „Častitljivi, razrešim te tvoje obljube,“ nakar je Mojster odvrnil: „V trenutku, ko si postal Arahata, o Nanda, sem bil že razrešen obljube.“

Ko so se menihi, ki so zvedeli o stvari, nekega dne razgovarjali o tem, je pristopil k njim Buddha ter rekel: „Ne samo sedaj, že v prejšnjem svojem življenju je bil Nanda dostopen za opomine.“ In povedal jim je nastopno prigodbo iz preteklosti Nande:

Za časa kralja Brahmadatte v Benaresu se je Bodhisattva preporodil v družini krotilca slonov. Ko je odrastel, je postal mojster v umetnosti kročenja slonov ter stopil v službo vladarja, ki je bil sovražnik benareškega kralja. Ta vladar pa se je hotel polastiti benareškega kraljestva. Stopil je z Bodhisattvo na državnega slona ter odjahal z veliko vojsko proti Benaresu. Obkolil je mesto ter poslal kralju pismo, da naj mu ali izroči kraljestvo, ali pa se bojuje. Brahmadatta je odgovoril, da se bo bojeval. Zaukazal je četam, da naj zasedejo obzidje, vrata, stolpe in obrobke zidovja ter se postavijo v brambo. Sovražni kralj je stopil na državnega slona ter ga s koničastim drogom naganjal proti mestu. „Naskočil bom mesto, usmrtil sovražnika ter zavojeval kraljestvo,“ tako je govoril in mislil.

Slon pa se je splašil, ker so nanj raz zidovja metalni vroče blato in iz metalcev kamenje ter se je začel umikati. Tedaj ga je ogovoril krotilec: „Drzen si, če se bo-

¹ Mojster — Buddha.

² Rojstni kraj Buddhe.

³ Arahata je oni, ki je četrto in najvišjo stopnjo svetosti in s tem — Nirvano dosegel že na zemlji.

⁴ Nebo 33 bogov je predzadnje od šestih božjih svetov.

⁵ V parku Jetavana je stal velik samostan.

juješ doma. Ne spodobi se, da se v takem slučaju umikaš. Izruvaj stebre, razderi spone, razbij obod ter udari skozi vrata!“

Slon je tedaj pogumno stopil naprej, se oklenil z rilcem stebrov, ki jih je izruval kot gobe, podrl obod

nad vratni, raztrgal spone, zrušil mestna vrata ter udril v mesto. In mesto je zavojeval sovražnik.

Tej povesti je Mojster dodal nastopni Jataka (poduk): „Takrat je bil Nanda slon, Ananda kralj, jaz pa krotilec slona.“ —

RABINDRANATH TAGORE — E. T.:

TRIJE SPEVI.

„GOSPOD,“ je javil služabnik kralju, „svetnik Narottam še nikdar ni stopil v tvoj kraljevski tempel.

Slavo božjo prepeva pod drevesi na cesti. V templu pa ni nikogar, da bi molil.

Ko čebele krog belega lotosa se vsi gnetejo okrog njega in puščajo zlati medeni vrč vnemar.“

Tesnega srca je šel kralj tja, kjer je sedel Narottam v travi.

Vprašal ga je: „Oče, zakaj si zapustil moj tempel z zlato kupolo in sediš zunaj v prahu, da govoriš o božji ljubezni?“

„Ker tam v tvojem templu ni Boga,“ je odgovoril Narottam.

Kralj je nagrbančil čelo in dejal: „Li veš, da je šlo za dvašest milijonov zlata za zidavo tega čudesa umetnosti, da je bil posvečen Bogu z dragocenimi obredi?“

„Da vem,“ je rekel Narottam, „bilo je tistega leta, ko so stali tisoči tvojega ljudstva, ki so jim pogoreli domovi, zaman pomoči proseč pred tvojimi vratmi.

In Bog je govoril: „Uboga stvar, ki svojim bratom ne more dati strehe, mi je hotela zidati hram.“

In si je zbral svoje mesto pri onih brez strehe, pod drevesi ob cesti. In oni zlati nič je prazen vsega razen vroče sopare ošabnosti.“

Jezno je zakričal kralj: „Zapusti mojo deželo!“

Mirno je odvrnil svetnik: „Da, le preženi me, kot si pregnal svojega Boga.“

Iz zbirke: Žetev.

*

BERAČ sem šel od vrat do vrat po vasi. Takrat se je prikazal v daljavi tvoj zlati voz, kot bleščeč sen, in jaz sem ostrmel, kdo je ta kralj vseh kraljev.

Visoko je vzraslo moje upanje, zdelo se mi je, da so minili težki dnevi, obstal sem, pričakujoč miloščine, nenaproseno darovane, bogastva, kroginkrog strošenega v prah.

Voz se je ustavil, kjer sem stal. Pogledal si me, smehljaše si stopil k meni. Čutil sem, da je končno prišla sreča mojega življenja. Tu pa si naenkrat stegnil svojo desnico in dejal:

„Kaj imaš zame?“

O, kaka kraljevska šala, da si odprl dlan, da si prosil prosjaka!

Zmeden sem bil, neodločen sem stal, počasi sem vzel iz svoje torbe najmanjše zrno in sem Ti ga dal.

Toda kako sem se začudil, ko sem koncem dneva spraznil torbo in našel pod revnim kupom drobno zrnce — iz zlata.

In zaplakal sem in sem želel, naj bi bil imel toliko srca in bi ti bil dal svoje vse.

Iz zbirke: Žetev.

*

KJER JE duh brez strahu, kjer nosijo glave pokoncu, kjer je spoznanje svobodno, kjer svet ni samo drobček ozkih, domačih zidov, kjer vro besede iz globin resnice, kjer hrepenenje neutrudno dviga roke v popolnost, kjer se čista reka razuma ne zgublja v peščinah navade, kjer se duh, ki Ti vodiš ga, širi v vedno širše kroge dela in misli —

v tem raju svobode, o daj, oče, naj se domovina zbudi!

Iz zbirke: Gitanjali (Spevne žrtve).

Rabindranath Tagore, indijski pesnik, modroslovec, morda največji veleum, kar jih danes živi, postaja tudi med nami Slovenci znan, kar je v prvi vrsti zasluga naših prevajalcev, ki so prevedli že več njegovih knjig. S Tagorejem se bomo v prihodnjem letniku itak obširneje pobavili. Za danes zadostuj par utrinkov iz njegovih ogromnih del. Velik mir in svetost in preprostost je v njih, kakor komaj komaj v poslednjih delih L. N. Tolstoj.

NAROD STOTERO POVRNE¹.

Mrak se je že spuščal nad bregom, a parnika še ni bilo videti. Razočarani in s tužno povešenimi glavami so se razšli čakalci; mnogi od njih so že od jutra stali in čakali parnik na bregu tihe, prodnate Save; večina jih je že več dni stala tu in gledala v daljavo, da so jih od neprestanega opazovanja že oči bolele.

Obrežje je polagoma opustelo. Razen delavcev in uslužbencev parobrodne družbe sta ostala le še dva — eden v širokih hlačah s fesom na glavi, drugi v vojaški obleki, z ostrogami na škornjih.

Prvi, kotlarski mojster Blagoje, je ves dan nemirno begal po obrežju, niti minuto ni mogel stati mirno, niti ni za trenutek vzel pipe iz zob, neprestano je ustavljal nečimerno neprijazne agente z vprašanji:

Kako da parnika ni in ni? Niste-li dobili kake brezovjave? Zakaj ima zamudo? Mogoče je voda preplitva? Mogoče so mu še kako barko priklopili?

Drugi, kapetan Afanazij Eličič, je nasprotno ves dan stal na istem mestu, skoraj da se ni ganil in ni spustil utrujenega, hrepenečega pogleda z one točke na obzoru, kjer bi se moral pokazati parobrod.

V vsej njegovi zunanosti je bila čudna mešanica gosпода in kmeta. V njem ni bilo ničesar strašnega in prepričevalnega, ampak čutil si v njem kakor v zadušljivi tšini pred viharjem tolikšno skrito silo, da bi bila sposobna v nekih položajih vse okrog sebe zlomiti. Korenjaška postava, snežnobelo perilo in blesteča sablja so navajali na misel, da mora biti ta človek ravnotako izvrsten plesalec in ljubitelj ostrig, kakor bi bil sposoben, reči dami predrzno žalitev ali pa vsekniti se v servieto.

In ko je toliko potemnelo, da je bilo komaj mogoče razločiti brokatni rob na čepici parobrodne agenta, sta se oba tužno zavlekla v krčmo.

— Ne pride in ne pride! — se ni mogel vzdržati vročerkvni Blagoje ter se je obrnil k častniku s takim naglasom nervozne jeze, kakor bi se pritoževal, da je pri kvartanju zaigral.

— Da, ne pride — se je tiho, z vzdržanim uradnim glasom odzval kapetan.

— In kaj naj to pomeni, moj Bog? Niso-li...? Toda ne, to ne more biti!... Saj ni tu blizu nikjer Turkov?... In parnika tudi ne smejo obstreljevati, kajne?

Kapetan je molčal.

— In koga vi pričakujete? — je zopet povzel Blagoje.

— Ženo.

— A jaz sina. Ranjen je. Toda ranjen je lahko — je hitro pristavil Blagoje ter začel iztrkavati pipo in jo

zopet basati. — Njegov tovariš Jole mi je pisal: in sicer tusem in tusem.

In neodločno je s prstom pokazal na levo stran pleč in vzdolž desnega bedra.

— Popraskala ga je krogla, veste. Iz bolnišnice so ga odpustili domov — dokler se ne popravi, a potem zopet v boj... Kaj hočemo, z božjo pomočjo bomo že premagali sovražnika... Saj je to potrebno!

— Kaj pa je vaš sin?

— Moj sin? Kotlar kakor jaz. In delavec — morali bi ga videti. Zlate roke! In kako močan — pravi velikan! Njegova roka je debelejša kot moja noga tule. Jaz sem v teh težkih časih vse razprodal. Kaj pa hočem s svojo šaro? Ampak rokodelsko orodje sem vse shranil. Dokler ima moj fant zdrave roke in orodje — nam ne bo treba gladu poginiti in če bi nas bilo deset duš.

— Prav imate, ali kaj pa je on pri vojakihi?

— V vojski? V pešpolku. Jaz sem mu pravil, naj bi raje prosil za topničarje, saj bi lahko vsak top obviadal. In pri srcu je bolj veselo, kadar zagrmí. No, on je odvrnil: „Hočem priti bližje k sovražniku... na strelija — ali pa še celo v spopad!“ Oh, in kadar se ga loti prava jeza, je človeka kar strah pred njim.

— A kje je pa bil ranjen, v katerem boju?

— Ne morem vam povedati. Sicer je pisal njegov tovariš, vendar si nikakor ne morem zapomniti — vsa ta imena so tako učena... V dveh bojih je bil ranjen. Jaz imam ono pismo s seboj — tu, pogledajte. Da, v dveh bojih je bil ranjen.

In potegnil je zmečkan in masten listek iz nedrj ter ga pomolil kapetanu; ta ga je vzel, da ga prečita v krčmi pri luči.

Komaj sta se prerila in sedla za mizo. Blagoja se je lotila strašna razdraženost. Ni ljubil prepira in ni iskal povoda zanj. Žaliti se ni pustil od nikogar in za najmanjše se je brez usmiljenja osvetil; toda sam se ni nikogar brez potrebe dotaknil. In navadno tudi ni bil posebno zgovoren. Toda danes sta ga nestrpnost in temna slutnja spravila v neko mrzlično stanje in v obupnem prizadevanju zaglušiti svoje misli, se je znesel nad natakarjem za umazanost, ter besno preklinjal, dokler je le mogel najti za to kak povod. Potem se je nepričakovano zopet obrnil k častniku.

— Ali ste videli fanta z nogo?

— Kakšnega fanta z nogo?

— No, onega, ki ima lesen kolec! Ki hodi ob bergli. No, vrag vzemi, tistega, kateremu so zdravniki odrezali nogo.

— Zakaj so mu odrezali nogo?

— Rekli so, da bi sicer umrl od rane, dobljene pod Javorom. Pa so mu jo odrezali. In ta človek hodi brez

¹ Nastopna, iz srbščine prevedena povestica se odigrava v času rusko-turške vojne. Toliko, da jo bodo naši bralci boljše umeli,

noge. Ali ga res še niste srečali? Kako, da ga niste opazili? Saj je vedno pred cerkvenimi vratmi. Miloščine prosi. To je gorjè, to je gorjè, moj Bog. Stokrat lažje je umreti. A on — nič... živi!

— Kako pa drugače, če je živ?

— No, jaz pravim — to mi ni všeč, da berači.

— I, kaj pa hočemo! Človeku je treba jesti.

— Razumem. Toda po mojem: če je človek v vojni zgubil nogo, ga je treba za to nagraditi. Vsakemu bi bila dolžnost, stopiti k njemu ter mu z ljubeznijo, po bratovsko reči: „Vzemi, brat. Zahvaljujem se ti, da si kri za nas prelival.“ Tako nekako bi moral reči. Saj je vendar človek. Piti in jesti mu je vendar treba! In tu in tam pokaditi pipico tobaka. Saj je živ človek!

— Ne, vi ne govorite stvarno. Če je človek trpel za mater domovino, je to nekaj vzvišenega in mora si to šteti v veliko srečo. Ne moremo ga še pa raditega povzdigniti za dvornega svetnika. Mi vsi smo dolžniki svoje domovine, a domovina nam ni dolžnik.

— Poznam to vašo filozofijo! Toda ali je to božja postava? Saj je vendar, kako naj se izrazim, celò pogledati strašno. Pogledajte, do tu gori ima odrezano. In lačen je. Kaj pa naj stori? Orati ne more, kopati ne more. Beračiti? Jeli to prijetno? In mislite, da naberati, kolikor potrebuje? Naj vrag vse skupaj vzame. Če bi jaz bil oblast, o jaz bi vedel, kaj storiti! Šel bi naravnost od hiše do hiše; vstopil bi: sedi gospod za pečenimi piščanci. „Piščance obiraš?“ bi ga vprašal. — „Da.“ — „A ta tukaj je za to kri prelival. Kaj naj zdaj začne z eno nogo?“ — „Kaj pa mene to briga?“ — „A tako! Tebe to ne briga? Alo, zdravnik, sem, reži! Tu gori na tem mestu odreži! No, kaj, prijatelj, zdaj veš, kako je breznogemu revežu?“

— Da, da, seveda — je mehko spregovoril kapetan, videč, da ga ne dovede do višjega pojmovanja. — Saj, ko se vojna konča, jih bo vse država preskrbela. Vse invalide.

— Poznam to preskrbo! Pred cerkvenimi vratmi in pa ob cestah. Čakajte... zdi se mi... piščal. Niste slišali?

Z vratolomno naglico je Blagoje skočil na ulico in se čez minuto nevoljen vrnil.

— Najbrž so žvižgali kakemu psu. Oh, moj Bog, zakaj parnika tako dolgo ni? Ej, mali! Pojdi sem. Ali se je že kdaj pripetilo, da je parnik imel takšno zamudo? Ne veš? Kaj pa potem veš, rilec zamazani? Daj kaj piti, kaj bolj močnega! Imate žganja? Vi, gospod, pijete žganje? Ne? Jaz tudi zelo redkokdaj. Ampak, kaj naj delam zdajle? Čakajte... zvonec? Ne, zdelo se mi je, Bog ti moj. In kaditi tudi ne morem več, mi je že slabo postalo od tega tobaka. Ej, mali! Prinesi žganja!

— Če bi prej vedel, da bo tako, bi šel raje s konjem ponj — bi bil zdaj že doma. Pa sem mislil — ranjen je, čeprav samo lahko, pa se le rana lahko pretrese, sem si mislil. — No, ti, šlapa, kje pa je žganje? Daj brž! — In

veste, gospod, poznal sem nekoč konja, povem vam, kakor zver, ptica!

In ne da bi končal, je planil iz sobe. Čez minuto se je zopet vrnil — zmotil se je — prevrnil je kozarček z žganjem ter s ponarejeno živahnostjo zopet začel pripovedovati o konju.

Kapetan ga že ni več poslušal. Njega samega je skrb tako prevzela, da se mu je začelo vrteti v glavi. Njegove misli so bile v Knjaževičih, kjer je pri materi živela njegova žena v pričakovanju poroda. Čerkezi so se takrat mudili tam. Vse strahote krvavega klanja so mu vstajale pred očmi.

Je na svetu še kaj strašnejšega od negotovosti? Od tistega časa, ko je odšel na boj, je prejel od žene komaj dve pismi. Po porodu se je nameravala pripeljati k njemu, a odkar je dobil zadnje njeno pismo, je minulo že pet tednov. Turki so medtem dospeli že do Trezibabe. Bog ve, kaj je tam. Mogoče so mu že razrušili dom, in postelj, na kateri je rodila žena, sežgali... Z velikim trudom je dobil od komandanta dovoljenje, da ji gre sem do pristanišča naproti — in tu medli že cele dneve v mučnem pričakovanju... Kaj prinese jutrišnji dan?

Šele proti polnoči se je vlegel na klop pod oknom. Blagoje je spal težko spanje, sedeč, z laktmi, oprtimi na kolena, ter z glavo, naslonjeno v dlani. Kapetan se je preobračal brez spanca, ne odvrnivši utrujenih oči od okna, skozi katero je prodiral vedno svetlejši jutranji somrak.

Je-li slišal, ali je samo v srcu zaslutit? Ne vedoč, če je bilo samo trenutek ali cela večnost, je pritekel do pristana in zagledal med množico žensko z visoko nad glavo dvignjenim detetom.

Prerivajoč se skozi množico na mostu, je skušal ugledati obraz žene, debeloličnega fantka, starko-mater. So-li res živi? Nekaj je govoril, ihtè, skozi solze radosti, je nekaj pripovedovala žena, mati se je smehljala: vse je porušeno, vse je proč — dom in gospodarstvo in vse imetje. Oh, ni-li vseeno, saj so živi, saj je žena tu, pri njem, z detetom, in on — oče!

Naenkrat pa zagleda na mostiču vojaka brez desne noge in leve roke; nekaj ga je zbodlo v srce, oddal je dete ženi, planil k pohablencu in ga prijel za ramo.

— Slišiš, nisi ti sin mojstra Blagoja?

— Da, gospod kapetan — je odvrnil vojak ter priložil po vojaški prste k čepici in privzdignil bergljo. Pri tem je pa malo manjkalo, da ni padel in se zadel ob mimoidočo damo s psičkom, ki je s preplašenim krikom odskočila.

— Tvoj oče je tu. Počakaj malo, mu grem povedati.

In stekel je h krčmi, toda Blagoje mu je že hitel naproti, brez kape, kakor brezumen.

— Stojte! On je težko ranjen! Jako težko...

— Ni res! Kdo je rekel? Tu je pismo...

— Oče! — je tiho in mehko zaklical vojak, ter se obrnil na berglji. — To sem jaz, oče!

Blagoje je stal, dolgo, dolgo in molče gledal sina, naenkrat se je brez zavesti zgrudil na zemljo.

Vse navzoče je ganil pogled na mladega orjaka, lelega, silnega, možatega in — pohabljenega. Kakor dragocena porcelanasta vaza, razbita na drobne koščke... Vsi so planili k starcu, še celò nervozna dama s psičkom mu je pomolila stekleničico s špiritom.

Starec se je zopet zavedel, vstal, otrl si z rokavom obraz, oblit z vodo — in objel sina. Dolgo ga ni izpustil iz objema, potem je pogledal na ono mesto, kjer je bila prej noga, in je rekel:

— No, hvala usmiljenemu Bogu, da si vsaj živ! Vse se bo popravilo! A za tole — potegnil je z roko po berglji — za tole bo narod stotero povrnil!... Ali ni res, bratje?

Slišal se je enoglasen golč, vsi so ju obstopili.

— Tukaj, na, vzemi od mene prvega — je rekel kapetan ter mu dal uro z verižico. Denarja ni imel v žepu razen nekaj drobiža.

— Zahvaljujem se vam, gospod kapetan — je odvrnil vojak ter se po vojaški dotaknil s prsti čepice. — Na, vzemi, oče... jaz imam samo eno roko — je dostavil, videč, da se steguje k njemu še neka roka, držeča pipico z jantarnim ustnikom. — Bog povrni, brat! Vzem, oče.

Nekdo mu je snel čepico z glave in vrgel vanjo prvi cekin; za njim so se vsipala z vseh strani dobrohotna darila.

Med potniki je bilo tudi nekaj ruskih „bratuškov“, katerih široko-mehke narave niso skoparile z bogatimi

darili. Orjaški, lepi fant je korajžno odgovarjal: Bog povrni, brat! Vzemi oče. — Toda njegov glas je postajal vedno tišji in tišji in nazadnje so mu solze v gostih kapljah polzele po licu.

— No, kaj pa ti je! Jočeš? — vzklikne Blagoje — zaraditega? Saj še ni take sile! Zacel... kako bi že povedal? Privadiš se!... In kaj sem rekel: stoterno bo narod povrnil! In tako je tudi bilo...

Naenkrat pa je vrgel čepico na tla in se še sam razjokal.

Kapetanova žena se je ozrla po rokah in nogah svojega moža in zašepetala, zadržujoč solze:

— Pojdiva odtod. Tukaj je gorje, a midva sva tako srečna, tako srečna!

Blagoje je odpeljal sina v mesto. Spočetka sta še nekako živela; tudi pozneje niso dobri ljudje pozabili nanju. In čému se tudi človek s časom ne privadi! Vse se s časom zabriše: radost, ljubezen, dolžnost in sočutje... Vse se pozabi... Konj, dirjalec, kateremu so dajali nekdanj prva darila, konča življenje kot pregnano kljuse na gnoju.

Kapetan Eličič si je postavil novo hišico na svoji zemlji v Knjaževičih in je iznova zaživel s svojo ženo in zdravim sinkom. A stari Blagoje je še nekaj časa trdil: „Narod stoterno povrne,“ potem je začel govoriti: „Bog bo vse poplačal,“ nazadnje pa se je udal pijači in kmalu umrl.

Njegov sin pa dobiva penzijo iz invalidnega fonda in — berači v Kristusovem imenu.

JOŠKO KROŠELJ:

VEČERNA MOLITEV NA SPREHODU.

V gaj tvojih las moje misli na sprehod so šle,
v to zlato, svileno poljano.
Iz dolin pa svojo večerno molitev mrak moli.

VIDA TAUFERJEVA:

TRMOGLAVA POPOTNICA.

Hrome roke
so visele ob meni,
zavezane oči

me niso vodile
po pravi poti.
In vendar sem šla dalje.

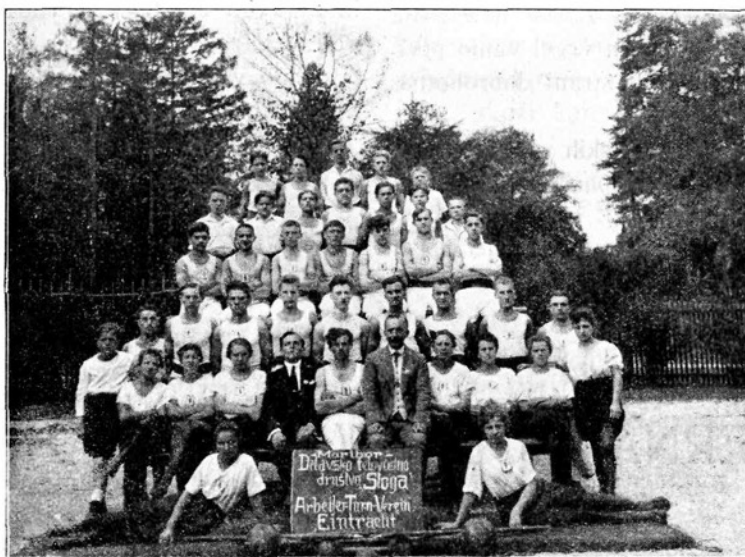
TELOVADNO DRUŠTVO „SLOGA“.

Ta mesec smo končno dočakali lep dogodek, ki ga je mariborska „Svoboda“ že dolgo pripravljala: samostojno delavsko društvo „Sloga“ je kot takšno likvidiralo in se združilo v en organizem z našo izobraževalno zvezo! Led je prebit in lahko smo veseli bodočega razvoja, ker je po tem prvem zgledu gotovo, da se ostale avtonomne kulturne ustanove slovenskega proletariata ne bodo več dolgo mudile ustvariti z nami eno samo močno fronto socialističnega kulturnega gibanja. Ne bo odveč, če na tem mestu s par kratkimi potezami očrtamo dosedanje življenje mariborske telovadne enote.

Društvo „Sloga“ — prej „Eintracht“ — so ustanovili l. 1910. z velikimi težavami in je bilo zlasti v prvem času vsak dan v nevarnosti za svoj obstoj, ker so mu ob vsaki priliki nagajali bivši nemškonacionalni „turnferajnarji“. Še telovadnih prostorov mu niso dovolili, temveč je moralo najemati gostilniške lokale, če je hotelo skrbeti za vzgojo svojih članov. Ampak ravno v teh bojih je ojeklenela njegova moč. Ne samo, da je do izbruha svetovne vojne številčno zelo dobro raslo, temveč je že v teh prvih časih priredilo celo vrsto javnih nastopov v Mariboru in v drugih mestih bivše Avstrije. Poleg tega je že od vsega začetka gojilo težko atletiko.

To je bil zgodovinski dan, ne samo za obe bratski društvi, ampak za jugoslovansko proletarsko gibanje sploh. Nikoli ne bomo smeli pozabiti, da sta tega dne jeseniška „Svoboda“ in mariborska „Sloga“ položili v zemljo prvi kamen za bodočo silno zgradbo naših D.T.E. Če imamo danes v „Svobodi“ že deset telovadnih odsekov namesto tedanjega enega, se moramo zahvaliti za to le neumornemu delu naših fantov in deklet na Jesenicah in v Mariboru. Celjski vsedelavski zlet (6. avgusta 1922) je bil ponovna, a sijajno razširjena manifestacija za misel, za katero smo manifestirali 25. junija na Jesenicah. Tedaj se je samo bolj globoko ukoreninilo spoznanje, da je treba k našim ciljem korakati v enotni falangi. Posledice tega spoznanja vidimo danes, ko je „Sloga“ kot prva tudi formalno prešla v tabor SDIZ „Svobode“.

Ob času vsedelavskega zleta je bilo mariborsko telovadno društvo že zelo močno. Štelo je takrat 50 rednih članov, 30 članic, ravnotoliko šolskega ter obrtnega naraščaja, 20 podpornih članov in 20 članov težke atletike. Ampak od tedaj je že zopet napredovalo, v zadnjem času pa je ustanovilo svojo podružnico v Studenčih pri Mariboru.

BIVŠE DEL. TEL. DRUŠTVO „SLOGA“ — MARIBOR.

Svetovna vojna je „Slogo“ ravnotako neusmiljeno zadela kakor na tisoče podobnih ustanov in ko so l. 1915. njeni zadnji člani morali zamenjati društveno uniformo za cesarsko, ni drugega kazalo, kot društvo razpustiti.

Šele l. 1920. so ga obudili k novemu življenju. Odlej se je neprestano razvijalo, a to tako, da je moglo že jeseni istega leta prirediti javni nastop, pri katerem je sodelovalo že čez 50 članov, članic in več šolskih otrok. Tedaj je tudi položilo temelj svojemu inventarju, od katerega je danes že samo telovadno in atletsko orodje vredno nad 15.000 Din. Spomladi l. 1921. je vzbudila veliko pozornost „Slogina“ telovadna akademija v Goetzovi dvorani. Splošno so tedaj hvalili izborne nastope njenih članov.

25. junija 1922. se je „Sloga“ udeležila prvega skupnega nastopa s „Svobodino“ telovadno enoto na Jese-

To bi bilo nekaj suhoparnih besed iz zgodovine te lepe proletarske zveze. Koliko pa bi še lahko povedali, kakšnega dela in kakšne požrtvovalnosti je bilo treba, da je dosegla tisto, kar je! Našim proletarcem pač ni treba dosti besed, saj sami vedo, po kakšni trnjevi poti morajo hoditi za vsak najmanjši uspeh. In končno: delo še ni končano, boj še ni prenehal, temveč ga bomo morali doživljati še dolgo dobo vsak dan. Kaj nas bo n. pr. stalo, predno izvedemo eno samo našo bližnjo nalogo: Prvo proletarsko olimpiado na Slovenskem?! No, vseeno malo v primeri z uspehom, ko ga dosežemo. Le toliko, kolikor je treba, da premagaš samega sebe in se podrediš velikemu simbolu internacionalne telovadbe:

F. F. F. F!

Gimnastika kot vzgojevalno sredstvo.

Po Törngrenovi knjigi: „Lehrbuch d. schwedischen Gymnastik“.

Vzgojevalna telovadba je uporaba zmiselno razvrščenih telesnih vaj za razvoj zdravja in telesnih sil v dobi, ko človek raste, kakortudi za njih ojačenje in obdržanje v poznejših letih. Telovadba ima predvsem namen, oborožiti telo z zdravjem in silo, dajati telesu sposobnost za pravočasno in pravilno uporabo teh sil ter za popolno njihovo podrejenost volji.

Zmisel telovadbe leži v pravilni izbiri in pravilni sestavi takšnih telesnih vaj, ki koristijo vsem telesnim organom, kakortudi v razdelitvi izbranih vaj v posebne razrede. Gibi (kretnje), ki uplivajo podobno, spadajo v isti glavni razred. Gibi iste vrste se potem razvrste s posebnim ozirom na trud, ki ga zahteva vsaka vaja, tako, da se polagoma stopnjujejo od najlažjih in najenostavnejših gibov do težjih in najzamotanejših vaj.

Nadaljnje stopnjevanje se izvede s podaljšanjem časa, ki je sicer potreben za to ali ono vajo.

Radi svojega natančno začrtanega programa se vedva telovadba ozira na to, da se ne izgubi najmanjši čas v telovadni uri. Radi vsestranosti so v telovadbo vključene tudi bolj svobodne in lažje vaje, takozvane telovadne igre. Telovadba in igre so za telesno vzgojo ena sama medsebojno se izpopolnjujoča celota.

Pomanjkljiva telovadba more razvoju dobrih telesnih lastnosti škodovati, ali pa jih lahko popolnoma zatire. Slabe telesne lastnosti se z enostransko ali sploh nepravilno telovadbo samo povečajo. Ravnotako povzročajo mnogo škode enostranske, kakortudi pretežke telesne vaje ali drugačno težko telesno delo, posebno v dobi, ko telo raste; takšne vaje so trajna zapreka naravnemu razvoju telesa, ter morejo nepravilnosti v telesnem ustroju ne le poslabšati, temveč naravnost povzročiti.

Večina ljudi nima normalno razvite postave. Za harmonijo telesa je zato velike važnosti zmiselna sestava telovadnih vaj. Vsak gib, ki naj bo uvrščen med telovadne vaje, mora biti koristen telesni rasti in zdravju. Korist giba odvisi pa v precejšnji meri od njegove oblike; zato mora biti oblika vsakega telovadnega giba natančno določena in moramo dobro poznati njegov glavni učinek na organizem. Vsak telovadni gib začenja s takozvano temeljno postavo in konča zopet s postavo, že prej določeno. Med tema dvema postavama leži pot giba, gib sam. Temeljna postava, pot giba in končna postava tvorijo celoto, ki jo imenujemo vajo.

Zahtevati je treba pravilen način izvajanja od temeljne postave pa do končne, kajti če ni temeljna postava pravilna, je napačna tudi prva polovica vaje. Če pa ni končna postava dobra, tedaj je gotovo pomanjkljiva tudi druga polovica vaje. Iz tega sledi, da se moramo vedno najprej dobro naučiti temeljne postave, predno pričnemo vadbo gibov, ki izhajajo iz nje.

Drugo važno pravilo je: vsak telovadni gib mora končati v določeni, pravilni postavi. Vaja je šele takrat dobro izvedena, če konča s pravilno postavo.

Napetost vaje naj se vedno ravna po zmožnosti telovadcev, za katere je vaja prirejena. Po stopnji napetosti se ravna izbira in uporaba gibov v pravilno razvrstitev.

Vsakemu povečanju telesne sile pa ne odgovarja samo fizična razvitost telesa, temveč tudi stopnjevanje

njegove okretnosti in olepšanje držanja. Prožnost, ki jo človek pridobi z izvajanjem raznih vrst potrebnih gibov, je koristna njegovemu vsakdanjemu poklicu.

V enaki meri, kakor pridobivamo s pravilno izbranimi in naučenimi gibi mnogostransko spretnost, postaja naše telo dobro orodje naše volje. Ling pravi, da povzročajo dobro izbrane vaje bolj jasno zavest tega, kar človek hoče doseči. Ta zavest se javlja v silnejši volji, v zmanjšani razdražljivosti, v bolj odločnem obnašanju in v bolj vznesenih mislih. Enakomerni razvoj in neprisiljeno držanje telesa dosežemo prej z brezhibnim nadaljevanjem pravilno stopnjevanje telovadbe kot pa z enostranskim vežbanjem sile. Pri telovadnih vajah moramo uplivati na mišičevje, ki sodeluje pri vaji, v takšni meri, da prehaja ta upliv na ves živčni sistem dotičnega mišičevja. Natančnost v temeljnih in končnih postavah je sredstvo za doseg tega cilja, primerna doba trajanja vaje pa sredstvo za doseg potrebne stopnje napetosti.

Pri pretežkih vajah, t. j. takšnih, ki zahtevajo večjega truda, kot je za dotične mišice primerno, so prisiljene k sodelovanju tudi druge oblasti mišic poleg onih, za katere je vaja bila določena. Posledica tega je, da se telo počuti v preveliki napetosti, dihanje je nepravilno. Takšne vaje splošno učinkujejo škodljivo ter se morajo nadomestiti z drugimi iste vrste, samo z manjšo stopnjo napetosti. Zato je vedno manjša napaka izbrati prelahke kot pa pretežke vaje.

Prevelika napetost med izvajanjem vaje se javlja v močnem in kratkem dihanju, povečanem bitju srca, v zmanjšani sposobnosti izvesti vajo, ki jo znamo že od preje, v silnem potenju, v pačenju obraza in končno v neravnem držanju telesa. Včasih obraz močno pordeči, kar pa lahko popravimo z drugo lažjo vajo. Če pa se pojavi na obrazu močna bledost, je to znak srčne napake ali pa posledica prevelike napetosti v izvajanju vaje. V pivem slučaju je treba poklicati zdravnika, da dotičnega telovadca preišče, v vsakem slučaju pa se priporoča uporaba lažjih vaj.

Če se začne telo tresti pri kakšnih vajah, ni nevarnosti; če pa se telo trese dalje časa po končani telovadbi, tedaj so bile vaje gotovo pretežke in so zahtevale prevelike napetosti, ali pa je bila temperatura v telovadnici previsoka. Če pa povzroči telovadba spačenje obraza in druge nezaželjene pojave v delovanju mišic, je to nedvomljiv dokaz, da so se napenjali tudi drugi deli telesa, česar nismo hoteli, in treba je potem izbrati lažje vaje.

Velika napaka je, če uporabljamo pri izvajanju vaj večje sile ali pa zaposlimo več skupin mišic, kot je potrebno. Ta napaka se izraža enako pri lahkih enostavnih vajah, kakortudi pri zložitih in bolj utrudljivih, kajti ona učinkuje škodljivo na način izvajanja, na dihanje in tudi na zaželeni upliv vaje.

Pri strogo sestavljenem načrtu, dopolnjuje vsaka naslednja vaja prejšnjo, pri čemer ostane večja napetost sledeče vaje skoro neopažena. Raditega je mogoče izvesti v nekem času, n. pr. v eni uri, večje število telesnih gibov, ne da bi vzbudili občutek utrujenosti, kar ne dosežemo z enostransko telovadbo, čeprav bi obstojala iz manjšega števila v istem času uvedenih gibov. Ta dobra lastnost nam dovoljuje priporočati telovadbo ne le močnim in zdravim, temveč tudi slabim in pohabljenim obojega spola, ravnotako neenakomerno razvitim, posebno v dobi spolnega dozorevanja.

Na ta način je mogoče privaditi telo visoki stopnji napetosti brez vsakega občutka utrujenosti. Vpliv telovadbe se večja polagoma, ampak le s trajnim stopnjevanjem vežbanja od dne do dne. Glavna prednost telovadbe

tiči ravno v tem, da zadosti v razmeroma kratki dobi z vežbanjem telesa potrebi mnogega kretanja, ki se pojavlja zlasti v letih telesnega razvoja. Za začetnike je treba izbirati v začetku zelo lahke vaje, ki se smejo le polagoma stopnjevati. Tega pravila se je držati posebno pri vajah za ženske.

Največjo pozornost posvečajmo pri vseh vajah duhu, ki mora ostati vedno miren, svoboden in ki ne sme biti razburjen po učinkih raznih postav, tudi če ga utrujajo.

Ena prvih nalog telovadbe je, stvoriti velik in elastičen prsni koš. K temu prispeva poleg drugega pokončno držanje glave na navpično stoječi hrbtenici. To držanje telesa daje človeku izraz zdravja in človeškega dostojanstva. Teža glave in njeno visoko mesto zahtevata pri vseh vajah posebne pazljivosti z ozirom na njeno držanje. Pri pokončni stoji mora biti glava v ravnovesju na svoji podporni točki, pri čemur je treba posebne napetosti mišičevja. Velika gibčnost hrbtenice in s to spojenih reber omogoča globoko vdihavanje in izdihavanje, radi česar je množina vdihanega in izdihanega zraka, potrebnega za nasičenje krvi s kisikom, kolikor mogoče velika. Telovadba prispeva v najvišji meri k temu, da dosežemo potrebno gibčnost okostja ter enakomerno delovanje telesnih organov.

Telovadba pa ima poleg čisto telesnega tudi velik duševni pomen. Pretiravanje in enostranost v izpopolnjevanju posameznih telesnih sposobnosti učinkujeta škodljivo tudi na duševni razvoj. Opozarjamo, da se s tem vzbuja zamišljenost, razdražljivost, sebičnost, neuljudnost, sovraštvo, topost, perversnost, podivjanje in nepravilnosti i. t. d.

Dokazano je, da vzbuja dobro gojena telovadba v mladini disciplino, zmisel za red in pozornost ter večjo gotovost v nastopanju. Na temelju teh izkušenj za vzgojo človeka in njegovih zmožnosti, kakor tudi zato, da moremo nadomestiti drugo telesno delo, ali pa uspešno pobijati škodljivosti enostranskega delovanja, je treba telovaditi vsak dan. Posebno v dobi pravega telesnega razvoja, to je do 24. ali 25. leta, ampak tudi pozneje, je treba telovaditi vsak dan, bodisi zato, da si ohranimo dosedanje telesne prednosti, ali pa, da se zabranimo predčasnega propadanja telesa in lenobe. Vsak vaditelj bi moral ta dalekosežni pomen telovadbe svojim telovadcem dobro vcepiti v glavo.

Telovadbo je treba uvrstiti med ostalo dnevno delo, da onemogočimo telesne napake, izvirajoče iz enostranske zaposlenosti, dalje kot prekinjenje več ali manj utrudljivega duševnega dela, da se možgani radi živahnejšega pretakanja krvi zopet pomirijo. Globoko in pravilno vdihavanje olajšuje potem duševno delo. In ravno ta okoliščina dokazuje, kako važno je, uvrstiti telovadbo na primer med posamezne predmete v šoli. Čim bolj utrudljivo je učenje mladini, tem važnejše je njegovo pravočasno prekinjenje in raztresenje misli s primernimi telesnimi vajami.

Po večji duševni ali telesni utrujenosti je treba posceti k lažji telovadbi in nedopustno je, vztrajati pri težkih, utrudljivih vajah. Med telovadbo in med jedjo mora preiti najmanj ena ura, po izdatni in zadostni jedi smejo slediti težke vaje šele po dveh urah.

Najkrajša, v pošteev prihajajoča doba v začetku dnevnega telovadenja je 20 minut. Ta doba se lahko kmalu poviša na 30 minut in potem polagoma na 45 minut. Zračna toplota v telovadnici, kjer telovadijo dijaki in odrasli, ki morejo s samo telovadbo razviti dovoljno telesno toploto, naj bo 8° do 12° C. Za otroke pod 12. leti

naj znaša temperatura 12° do največ 15° C. Uvaževanje tega pravila ima namen, krepiti mladino za bolj ostro klimo. Pri telovadbi naj bodo okna odprta, posebno na solnčni strani; če je veter, tedaj samo na strani, kjer ga ni. Garderoba mora biti toplejša kot telovadnica, toda ne nad 18° C.

Neposredno po končani telovadbi je treba telovadnico pošteno prezračiti. Po končanem vežbanju je treba telovadcem pustiti 10 do 15 minut časa, da se morejo svobodno gibati na svežem zraku. Delovanje pljuč je namreč neposredno po telovadbi globlje in pravilnejše kot sicer.

Vaje naj se po možnosti izvajajo na prostem. Po zimi se je treba seveda zateči v telovadnice, lahko pa tudi v tem letnem času prirejamo izprehode v naravo.

SOCIALNI VESTNIK

Alkohol in korupcija.

„Saj jaz ne pijem za svoj denar,“ tako pravijo nekateri, če jim poveš, da je pijančevanje zapravljivost.

Žal, da so mnogokrat tudi med socialisti take zmešane glave, ki mislijo, da pijančevanje ni zapravljivost, če kdo drug plača za pijačo. „Saj mene vino itak nič ne stane,“ tako pravi. Poznam slučaje, ki so naravnost gorostasni. Ti slučaji nam jasno pričajo, da je to „zastonj“ popivanje dovršen del korupcije našega javnega življenja.

Leta 1921 je bil pri nekem malem rudniku blizu Celja zaupnik (po prepričanju komunist), ki je imel obenem tudi nalogo beležiti mezdne ure (šihite). Ta pa je za liter vina ali četrta litra žganja, ki mu ga je delavec (član org.) plačal, napisal po pol šihite več, nego je oni v resnici delal. Takih slučajev je bilo baje več. Podjetnika je stalo ½ šihita v tistem času najmanj 60 K, ¼ l žganja je stalo 20 K, ali po 1 l vina 20—24 K. Ali ni to korupcija, izvršena od zaupnika in delavca, ki je plačal zaupniku žganje ali vino? Korupcija je, kajti na ta način sta oba skupaj podražila produkcijo za 60 K v enem dnevu. Ker se dela v mesecu 24 dni, znaša torej v enem samem mesecu podražitev 1440 K.

V neki tovarni (ime na razpolago) so takoj po prevratu uvedli nekateri zaupniki (pijanci) novo metodo v napredovanju delavcev. In sicer: Kdor je plačal zaupniku „štefan“ vina, tega je zaupnik predlagal v višjo stopnjo.

Tudi to ni nič manj nego korupcija, ki ima čisto individualen značaj klerikalne vzgoje. Nebesa si moraš izprositi, še bolje pa je, če si jih kupiš, ker tedaj postaneš lahko tudi svetnik.

Mnogo podobnih žalostnih slučajev se je pripetilo, a te napake niso niti danes zginile. Še danes imamo funkcionarje, ki si pustijo od članov plačevati pijačo; v mnogih slučajih pa radi pijače službo zanemarjajo. Dobri in pravi člani iščejo svoje predsednike in blagajnike edinole v pisarni in ne v gostilni.

Še bolj žalostno pa je, če proletariat podeli kakemu pijancu to ali ono javno funkcijo, n. pr. funkcijo obč. odbornika ali celo župana. Taki funkcionarji so pripravljani piti vino, ki jim ga nudijo „zastonj“ politični nasprotniki — ker so v zmoti, ter trdijo, da jih vino nič ne stane.

H. L.

nemški učenjak in vseučiliški profesor, pravi: „Nikomur ni neznano, v kako visoki meri uničuje pijanost življenje modernih kulturnih narodov. — Na Nemškem so kraji, kjer propade znaten del moškega naseljenja neposredno na posledicalni pijanstva; ni dežele, v kateri bi se iz tega vira ne razširjalo največje zlo čez vse življenje. Ono nam razdira gospodarsko življenje, ovira in pridi družinsko življenje, dela surovo in pusto duševnonravno življenje, slednjič umira na njem tudi telesno življenje — to so prve posledice pijanstva! Revščina, zločini, cela vrsta bolezni, omračenje uma, samomor, duševno in telesno pokvečenje potomstva so njegovo žalostno spremstvo. Da tiči tukaj velika nevarnost za ves nadaljnji razvoj življenja kulturnih narodov je prepričanje, ki se v najnovejšem času vedno bolj širi med resnimi in dalekovidnimi možmi.“ („Naprej“ 1921.)

Kako žalostne razmere morejo vladati v deželi alkohola, nam dokazuje poročilo ameriškega zunanjega ministra Evereta: „V letih 1860.—1870. so ljudje potrošili v Zedinjenih državah Severne Amerike za alkoholne pijače 3 milijarde 600 milijonov dolarjev, nadalje je povzročil alkohol sledečo škodo: uničil je 300.000 ljudi; 100.000 otrok je napolnilo ameriške sirotišnice radi alkoholu udanih starišev, 150.000 alkoholikov je sedelo v ameriških ječah in prisilnih delavnicah; izvršilo se je radi alkohola 2000 samoumorov; 10 milijonov je bilo obsojenih radi požara in nasilja.“

Kljub tem groznim številkam, ki dovolj jasno dokazujejo, da alkohol ni samo zlo za posameznika, temveč največje socialno zlo, ki upropašča cele narode in celokupno človeško družbo, žive še vedno neuvidevni ljudje, napenjajo vse sile, da se uniči zakon prohibicije (prepoved točenja in produciranja alkoholnih pijač vsake vrste), ki obstoja danes že v Zedinjenih državah Sev. Amerike, nadalje v Švedski in Norveški, na Finskem in v „barbarski“ Rusiji — tu je le deloma, kajti obširna ruska država ima še preslab državni aparat, ker se je morala od l. 1917. boriti na svojih mejah proti belim gardam. Pač pa so vsi člani ruske komunistične stranke popolni abstinenti, ker to zahteva njihov program; baje šteje stranka okoli 480.000 članov, ki tvorijo obenem krasno armado abstinentov.

Toda že zadnja poročila iz Zedinjenih držav nam poročajo, da se je ves zadnji volilni boj za parlament vršil v znamenju boja proti prohibiciji. Hlapci alkoholnega kapitala se to pot izgovarjajo, češ, zadnja statistika kaže, da se radi prohibicije polnijo norišnice in podobni zavodi. (V miljonskem mestu Chikagu znori na teden 500 alkoholikov, ker nimajo priložnosti priti do pijače; njih organizem je že tako zastrupljen, da brez alkohola absolutno ne morejo vztrajati). Plačanci alkoholnega kapitala trobijo sedaj na svoj rog celemu svetu, da je treba uničiti zakon, ki ga bo morala slej ali prej sprejeti vsaka država. Ameriške statistike tamošnjih norišnic in hiralnic nam jasno dokazujejo, da je bil zadnji čas, da se je ta zakon v parlamentu sprejel. Kajti, če bi amerikanci s prohibicijo odlašali še nekaj časa, bi postala vsa ta država le velika norišnica in žrtev — alkohola. Če pade v Ameriki prohibicija — pade z njo vse, dvignil in zavladal pa bo alkoholni kapital, pomnožile pa se bodo še mnogo bolj norišnice. Kar pa je za nas najvažnejše: socialistično gibanje bi kazalo zopet isto žalostno sliko, kakor jo je kazalo pred vojno in med njo. **B.**

Fr. Milčinski: **Zgodbe kraljeviča Marka.** V Ljubljani l. 1923. Založila Tiskovna zadruga. Str. 100. Cena vez. knjigi Din 15.—, po pošti Din 1.50 več. — V slovenski mladinski književnosti ni knjig, ki bi bile tako priljubljene, kakor sta Tolovaj Mataj ali Pravljice, ki jih je spisal Milčinski. Sedaj nam je „novič obogati“ našo mladinsko literaturo z Zgodbami kraljeviča Marka, v katerih nam z le njemu lastno šegavostjo in živahnostjo podaja 19 pripovedk o Kraljeviču Marku. Knjigo je okrasil S. Šantel.

L. Andrejev: **Povest o sedmih obešenih.** Poslovenil Josip Vidmar. Prevodna knjižnica, 8. zvezek. V Ljubljani 1923. Založila Tiskovna zadruga. Str. 150. Cena broš. Din 13.—, po pošti Din 1.50 več. — Povest o sedmih obešenih je posvečena spominu velikega Tolstoja. V njej so popisani z veliko napestostjo zadnji trenutki petih revolucionarjev in dveh zločincev, predno jih obesijo. Tudi povest Tema je zajeta iz življenja revolucionarcev. Knjigo, ki se jako gladko čita, najtopleje priporočamo.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Verusovič: Pesmi, ki si nam jih poslal z drugo pošiljateljico, kažejo napredek. So pa za pesmi še vedno preveč prozaične in jih torej ne moremo objaviti. Nadaljuj. Priporočamo se pa za nadaljevanje podatkov, ki so objavljeni v enajsti številki. — Frankovinski: Poslana črtica je preveč neugodna, obljublja pa dosti lepega. Pošljite še kaj. — Mara K., Ljubljana: Poslane pesmi („Pravica“, „Kralj Matjaž“ i. t. d.) po obliki ne odgovarjajo temu, kar dandanes zahtevamo od poezije. Miselnina vsebina premalo globoko reže. Pošljite še več, morda bo ena ali druga stvar uporabljiva.

OB SKLEPU

izrekamo zahvalo vsem dobrim dušam, ki so na katerikoli način pripomogle, da je ostal „Kres“ ves letnik dober list in se je tako razširil med delavno ljudstvo. V novem letniku, ki ga pošljemo že ta mesec v preurejeni obliki med svet, upamo, da bomo srečali vse stare znance in da se nam priključijo še mnogi novi v dosego tistega cilja, ki smo si ga postavili ob začetku. Sklenili smo, da bomo dobre prispevke odslej honorirali, da bodo tudi naši sodelavci imeli nekaj od svojega truda. Dosti proletarska ustanova, ki živi od same sebe, ne more nuditi in prav radi bomo pristali na to, če nam bo dal kak požrtvovalen človek svoje moči brezplačno na razpolago, vendar smo tudi mi pripravljeni na vsako žrtev, da ostane naš list še nadalje dober med drugimi in da bo še napredoval. Še enkrat: Hvala!

Uredništvo in uprava.

TISKOVNI POPRAVKI.

Več nagajivosti je zagrešil tiskarski škrat tekom leta v našem listu. Omenjamo največje in prepuščamo manjše našim bralcem, da žnjimi obračunajo. Da prihranimo nekaj prostora se poslužujemo naslednjih kratic: *p* = prispevek, v katerem se napaka nahaja; *pi* = isti prispevek; *s* = stran; *k 1* = prva kolona (stolp), *k 2* = druga kolona; *v* = vrsta; *v sp* = vrsta, ki jo šteješ od spodaj; *nam.* = namesto.

Štev. 1.

p „Padel za domovino“, s 1, k 1, v 14: *otopele* nam. „stopele“.

p „Kmet in tujec“, s 6, k 1, v 16: *nažel* nam. „našel“.

p „Gore in mi“, s 16, k 1 pod sliko v 5: *Kokrska* nam. „Kokriška“. — *pi*, s 16, k 1 pod sliko, v 9: *Radovine* nam. „Rodovine“. — *pi*, s 17, k 1, v 8 *sp.*: *posutimi*, *strmimi*.

Štev. 2.

p „Padel za domovine“, s 22, k 1, v 13 *sp.*: smo *marširali do* treh.

p „Na zemlji“, s 26, k 1, v 21: ter po *pasje* rile.

Opozarjamo na opombo na 2. strani platnic k slikama „Borec“ ter „Odpočitek“ v prvi številki.

Štev. 3.—4.

p „Želva in goski“, s 50, v 13: *ponesita* nam. „nesite“.

p „Kras in njegove lepote“, s 61, k 1, v 25: *cerkniški* nam. „Cerkniški“.

p „Buddha“, s 63, k 2, v 4: *nobenemu* nam. „novemu“.

Opozarjamo na tiskovne popravke na 3. strani platnic.

Štev. 5.—6.

Navedek iz knjige „Za križem“, s 70, v 5: in *pojdite z* menoj.

p „Ivan Cankar“, s 73, k 1, v 4 *sp.*: *srbela* nam. „skrbela“ — *pi*, s 76, k 1, v 7 *sp.*: *pojdite* nam. „pojte“. — *pi*, s 76, k 2, v 10: *vas* nam. „nas“.

p „Kurent“, s 81, k 1, v 1 *sp.*: *iz objemov katerega*.

p „Cankarjev pokop“, s 93, k 2, v 4: od besede „Močilnik“ do všteti „kakor“ prečrtaj!

Štev. 7.

p „Na širokem morju . . .“, s 118: v refrenu stoji tudi v nadaljnjih vrsticah za „kamrico“ vejica!

p „Kača v vreči“, s 120, k 2: po zadnji vrsti je izpadla vrsta: *se vreča tako trese*.

p „Občni zbor . . .“, s 126, k 2 pod sliko, v 3: *Selinška* nam. „Selenika“. — *pi*, s 126, k 2 pod sliko, v 6: si je naša podružnica *pridobila*.

Štev. 9.—10.

p „V verigah“, s 150, k 2, v 10: me ne more *rešiti* nam. „ustreliti“.

p „Prostitutka Zoša“, s 161, k 2, v 10 *sp.*: cela vrsta odpade s tega mesta in pride *pi*, s 162, k 2, med v 3 in v 4! — *pi*, s 162, k 1, v 5 *sp.*: a poslušal sem *vseeno* in še.

p „Pevski zbor . . .“, s 171, k 1, v 4 pod sliko: K stavku, ki se tu pričinja, treba pripomniti, da sta „Frohsinn“ in zbor pekovskih pomočnikov dva različna zbora!

Štev. 11.

Numeracija strani je v celi številki napačna. Pričeti mora s številko 177 nam. 161, končati s 192 nam. 176.

p „Pregled svetovnega . . .“, s 188 (napapčno 172), k 1, v 11: nad 160.000 nam. „100.000“. — *pi*, s 188, k 1, v 26 Hummelhans nam. „Hummelhaus“.

Nakupovalna zadruga

za konzumne in produktivne zadruge

P. Z. Z O. Z.

v Ljubljani.

Kupuje in prodaja naveliko kolonialno, materialno blago,
galanterijo, železnino in druge industrijske izdelke, žita,
moko, mesne izdelke in deželne pridelke.

Prevzema zastopstva in komisijski nakup ter prodajo
vseh vrst blaga.

Žiro-račun pri Jadranski banki. Brzojavni naslov:
„NAKUPOVALNA“ Ljubljana.

Telefon interurban štev. 3336, 15, 223. Pisarna:
Dunajska cesta 38, Balkan.

Konsumno društvo za Slovenijo

Poštni predal št. 13. — Poštni
čekovni račun šte. 10.532

Ljubljana

Telefon interur. 178. — Brzoi.
naslov: KODES LJUBLJANA.

Hranilni oddelek

██████ naznanja, da je s 1. novembrom 1922 ██████
zvišal obresti, in sicer
za navadne hranilne vloge na **6 %**
za vloge proti četrletni odpovedi na **6 ½ %**
za vloge proti polletni odpovedi na **7 %**

Hranilne vloge sprejemajo in izplačujejo vse prodajalne naše zadruge.

Ljubljansko okrožje:

Ljubljana VII. Kolodvorska ulica, Sodna ulica, Trnovo, Bohoričeva ulica, Rožna dolina,
Glince. Borovnica, Litija, Kamnik, Tržič, Sv. Ana, Križe.

Gorenjsko okrožje:

Radovljica, Mojstrana, Jesenice, Sava, Koroška Bela, Kranjska gora, Gorje.

Celjsko okrožje:

Celje, Štore, Rogatec, Radeče, Šoštanj, Poljčane, Ljubno.

Mariborsko okrožje:

Maribor, Fala, Sv. Lovrenc na Pohorju, Ribnica na Pohorju, Ptuj, Pragersko.

Prevaljsko okrožje:

Prevalje, Leše, Črna I., Črna II, Guštanj, Mežica.

Vlagajmo vsak prihranjen vinar v svojo lastno hranilnico!

AUTOMOBIL GARAZA DELAVCE J. GOREC VEGOVA 8 · LJUBLJANA · GOSPOSVETSKA 14

Poziv na naročbo!

Konec februarja izda „Slovenska socialna matica“ pesniško zbirko:

**Tone Seliškar:
„Trbovlje“.**

Vsakemu so lahko že znane pesmi našega najboljšega in najizrazitejšega predstavnika naše mlade umetniške generacije. V tej zbirki slika življenje sajastih in trpečih bratov. Njegove pesmi, katerih je bilo nekaj objavljenih že v Kresu, in katere je pesnik sam že recitiral na raznih javnih umetni-

ških večerih, so povsod zbudile navdušenje in pohvalo.

Vse duševno in ročno delavstvo pozivljamo, da si nabavi to zbirko pesmi. V vsako družino mora Seliškarkjeva pesniška zbirka „Trbovlje“.

Kdor naroči knjigo najpozneje do 28. februarja in vpošlje denar naprej, prejme broš. izvod samo za 30 K in vezan za 40 K.

Opozarjamo, da bo po izdaji cena višja, vsled česar naj jih vsakdo takoj naroči. Na naročila brez denarja se ne moremo ozirati. Naročnina naj se pošlje na naslov „Slovenska socialna matica“ Ljubljana, Židovska ulica 1. I. nadstr.

A. PÖSCHL, LJUBLJANA
Gospodsvetska cesta št. 7

priporoča svojo tovarniško zalogo vseh vrst bonbonov, keksov, biškotov in medenega blaga

Po železnici!

Najnižje cene!

Po pošti!

A. & E. SKABERNE

*Specialna trgovina pletenin,
trikotаж in perila*

Ljubljana, Mestni trg št. 10